

J.V. FOIX, EN PROSA

Maurici Serrahima

Parlar d'en Foix, no m'és gaire fàcil. Fa massa temps que el coneix. L'obra, ben cert, però també l'home. No podria precisar quasi vint anys amb ell per primera vegada, però deu fer ben bé seixanta anys. De vegades, quan en la consciència d'un home hi va compresa la notícia que és un escriptor, ens en quedem, ja d'entrada, una altra mena d'imatge, més involuntària a caracteritzar-lo. El cas no ve ser pas aquest. Jo era una criatura, i em semblava que ell era un home gran. I al no escriure només significava, per mi, una de tantes d'entre les coses que em ensenyen els mestres d'escola. Com que jo tenia, aleshores, poca salut, no havia anat gaire a escola, i havia après a escriure a casa, feia temps. I, quan algú em va dir que en Foix escrivia, no em devia semblar que fes res que el distingís de l'altre gent. És clar que, en aquell temps, jo llegia, i ja m'agradaven els versos. Però és que en Foix devia fer, no em publicaria, i jo no en sabia res. La feia de la imatge d'ell amb la idea d'escriure va ser molt més tardana. Després, aleshores, supos, amb la lectura del que publicava en diaris i revistes. Sí que, en l'obra que vaig llegir «Gertnudi», el fet ja no em va sobtar. Aleshores, poc o molt, jo escrivia. I veia molt llunyans els temps de la primera coneixença amb ell. Ja no em podia sobtar el descobriment que algú, encara que jo el conegués de temps, fos escriptor.

De tota manera, i potser pel fet mateix del que eren per mi els primers intents d'escriure, encara em semblava que en Foix no em va ser pas fàcil. He rebut sempre que no sóc poeta. I, per molt que hegut estat un lector aferrissat de poesia —de la que fan els altres—, qualsevol manera nova de jugar aquest joc i de fer, diria, en l'escriure, les semblances per bandes, m'ha vingut sempre de nou. El surrealisme, en aquella hora en la qual jo començava a cercar el que he estat després —i veig el que veig— la nova manera d'escriure, m'havia de sorprendre per força. Quan dit això, no prenc afirmar que qualificats de «museístes» el contingut de «Gertnudi». No tinc que en refusés a qualificar-lo amb aquell títol. Això no era cosa meua. Tenia dient dels vells una textura que em venien de nou, escrits en un llenguatge admirables, i quan els llegia m'agradaven, però em costava de saber per què. Així va ser com, fa quaranta-cinc anys, vaig conèixer el veritable Foix, l'escriptor.

Al marge d'aquesta impressió —paré no pas del tot—, em recordo una altra. En aquelles petites novel·les, o històries, o al que fossin, em va semblar que hi trobava el raó del nostre amor. Vull dir, el de Sarrià. Anys després, he vist arribar veient amb més claredat, i encara que ho veig ja no em feia falta, em va agradar que el hi confirmés —o, com si diguéssim, que el descobrí— en el volum «Diar 1918», on apareixien en el text tantes coses, i tanta

A l'època de KITU.

noves —Pomerat, Morlà, Marata, Onri, Calope, els cavalls de l'Ivri Atand i del Ros de la Vione, i també Conet, i Angli, i el Penà, i molts més— que, per als qui en coneixien el secret, eren com una clau d'aquell llenguatge més o menys estrat que fins aleshores jo havia anat interpretant pel meu compte. Ell ho confirmava, obertament, en el próleg. I ben fet que feia. Hi ha hagut qui ha vist, en l'obra d'en Foix —i jo més no, en l'obra pública—, alguna cosa d'imtemporal, que també podria voler dir de desentret. No pas, ja l'ençà, desentret d'una terra, d'un país, que ens és comú a tots, però potser, poc o molt, dels indrets desmentits en la rel és clau a la terra; com si hi fos oblidat que han de ser, no sols reals, sinó indispensablement individualitzats. En aquell próleg, Foix els concretava. Eren les terres de Carvea, de Solana, de Liadur, d'on els seus avantpassats eren origina-

ris. I les terres on havia viscut prou del mar, a Soges i, més tard i definitivament, al Port de la Selva. I, sobretot, al vell Sarrià, on ell i jo ens vam conèixer, i que encara no és mort.

En un bell próleg, en Josep Rovner hi deia que en Foix té un poder especial de captació de la realitat immediata, però algú tot seguit que el que l'interessa no és la realitat viciada com a conjunt —potriam establir, rebut de l'observació directa: el que en capta són —dèl— les coses i les entitats individuals, separables i separades, aptes per a ser combinades en un ordre nou, inèdit, inesperat, fins a la configuració d'un món distint... L'observació és molt justa. I ben afecç per entendre al joc que fa en Foix. Però diria que, en el món nou que configura, i per molt que hegut aconseguit una creació d'ell, hi respereix, potser impresa, però perceptible com una sensació, alguna cosa de l'atmosfera que en aquella realitat primera omplia l'espai buit que hi deixaven les coses. Una atmosfera que potser, per omplir els buits diferents de la creació nova, ha hagut de canviar de forma, però que, així i tot, es manté identificable per algun aspecte que potser és el de la qualitat de la transparència, que no és la mateixa quan ve originàriament dels grans espais oberts al mar, o dels de la muntanya, més viciats, o bé d'una ciutat castellana i aïnjada que en destaca de l'aire rescatat de la gran ciutat. No sé si em feig entendre. El que vull dir és que, en qualsevol món nou que en Foix configura, em semblava que hi veig respereix, impalpable però sensible, alguna cosa de l'ambient que hi havia en la realitat de la qual ell havia partit. I que allò permet que aquelles proses, fins que la referència no ve de cap cosa prou sponònic o humanament local, ens situen, pel camí de la potència o de la intensitat dels mots i sense que em calgui pensar res, en els indrets concrets d'aquella mar, d'aquelles terres afies o del nostre petit Sarrià.

I això passa perquè en Foix, poeta, és també un mestre en la prosa. No parlo, ara, de la prosa només narrativa o diàrta, sinó de la que fa servir en els textos que, directament o no, deriven del «Diar 1918». Llavors la fer una funció poètica, però sense que li calgui abandonar a la materialitat rítmica i verbal, perquè el que ell hi posa són unes imatges noves en les quals es manté al aynyal de la realitat autèntica on granen l'origen. I la reminiscència no hi ve únicament del joc dels mots, sinó d'un rastre de les coses i de les actituds humanes, en tant que hi han estat transformades sense moure's de l'atmosfera dins la qual existien en la realitat inicial. Posar és per això que, a despit dels canvis que hi produïu el joc llengüístic de l'artista, resten en aquells textos, quan els rellegim, un món que reconec i dintre del qual em sento present, d'alguna manera, jo mateix.